

NAŠA SLOGA

POUČNI, GOSPODARSKI I POLITIČNI LIST.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokrvari“ Nar. Pol.

— Uredništvo i odpravništvo nalazi se: CORSIA STADION br. 12. —

Nepodpisani se dopisi ne tiskaju. Prispisana se pisma tiskaju po 5 novč. svaki redak. Oglasi od 8 redakah stoje 60 novč. za svaki redak više 5 novč.; li u slučaju opetovanja uz pogodbe se upravo: Novci se šljku postarskom raspisnicom (assegno postale) imo, prazine i najbližu poštu valja točno označiti. Komu list ne dodje na vrijeme, neka to javi odpravništvu u otvorenu pismu, za koje se ne plaća poštarina, ako se izvani napisu: „Reklamacija“. Dopisi se ne vraćaju ako se i ne tiskaju. — „NAŠA SLOGA“ izlazi svakog četvrtka i 1 cijelom ark. Novci i pisma šalju se na uredništvo ili odpravništvo. Najbližegovani listovi se ne primaju. — Predplata s poštarinom stoje 5 for., sa svake 2 for. na godinu. Razmjerno fr. 250 na za pol godine. Izvan carine više poštarina. Na malo 1 br. 5 novč.

Događaji u Kastvu.

II.

Posljednji put progovorili smo o događajih u Kastvu obćenito. Medjutim polag dobivenih viestih, možemo progovoriti j. potanje. Već lanjske godine bilo je tamo nešto nereda, o kojem su obširnije, pristrano i bezodvlačno pisale protivničke nam novine, osobito porečka teta.

Već iz toga zaključivalo se odkuda stvar potiče. A nekoga gospodina s onih stranah, istarskoga Talijana. Člana političkoga istarskoga društva, koji se je nekoliko godinah tavio kastavskim novcem, vidjelo se je češće po kastavščini u večer baš sa onim muži, o kojih se je kasnije pokazalo, da su na čelu smutnjam.

Sa strane občinskoga glavarstva dojavljivala se je stvar i kotarskoj političkoj oblasti i pitalo zaštite proti nemirnjakom. Ova ju je kadkad hipno i dala. Izdašne pomoći nebijaše. Občinsko glavarstvo kastavsko je hrvatsko. Ono je često imalo razmiricah sa kotarskim oblašću. Ovoj kao da se nije htjelo dati zaštite. Občinsku vlast nije se štitilo kako bi se bilo imalo. Pače se je nastojalo viklu i kriklu nekih porabiti u svoje neke posebne svrhe.

U kastavsku školu zavelo se je nje-mački jezik kao obvezatan predmet. Taj da je kastavcem potrebit, kao državni jezik i kao jezik, koji se kod vojske obćenito rabi. Učenje toga jezika preporučivao je i g. namjestnik prigodom njegova posjeta u Kastvu. Njega se je dočekalo i sa hrvatskim zastavami, koje je naručio i uvo-u svih kastavskih županijah troškoni obćine u vrijeme uprave c. k. komissara, kandidat za carevinsko vieće prije šest godinah. Gospodinu namjestniku nebijaše ugodno viditi te zastave. On se je proti njim i izrazio.

Sad se opet približuju izbori za carevinsko vieće. C. kr. politički činovnik

nastoji da odstrani zastave, koje se je uvelo pod drugim c. kr. političkim činovnikom prije šest godinah. Kastavska obćina dobila je nalog, da hrvatskih zastavah neizveća. Kasnije da se je i drugud zadržalo hrvatske narodne trobojnice. One da nisu opravdane u ovoj polovici monarkije, one da se samo trpe, a za možebitne nereda, da su krivi oni, koji jih izvječavaju ili nose. Ova zabrana ima se valjda pripisati tomu, što se je na Kučinom brdu, gdje se kastavci sastaju na zadnji dan pokladah ili pusta, vidilo nositi visoku brošvu mjesto zastave. Tom prizoru imao se je radovati g. kotarski kapetan. koj je taj dan također na Kučino brdo došao.

On da je mislio, da će svi neredi prestati ako obćina odstrani hrvatske zastave.

Mogao se je kasnije osvjedočiti, da nisu zastave uzroklo bune. Nedavno uredilo se je granice carinarske ili doganarske linije. Kastavska, veprinačka i lovranska obćina su na takovoj granici; one su u međjašnom graničnom ili pograničnom kotaru. Od c. kr. kapitanata dobile su nalog, da na stanovitim mjestih pribiju tablice sa napisom: u „pograničnom kotaru“ — „Im Grenzbezirke“. Baš tako došlo je od c. kr. kotarske političke oblasti, Obćine, koje nisu bile toga odmah izvršile, tjerane su, da to izvrše. I žandare pošiljalo se, nek prisile obćine, da te tablice pribiju. Napokon su to i učinile.

Te tablice upotrebilo se kao osobito sredstvo za obnovljenje nemirah. Govorilo se: prodali su nas, postali smo Grančari, bit ćemo svi vojnici, plaćat ćemo po muškoj glavi 5 for., po ženskoj 2 for., plaćat ćemo od kokoše, od svega, plaćala će nam se grezno povećat. Takove glase raznašalo se je osobito po onih, koji rade u Preluku, na Reči, ili koji su bliže Rieci, gdje se nalazi sada spomenuti istarski Talijan i drugi njemu slični.

najzaslužn je plemu po čovječanstvu sploh, a napose po Hrvatsko počam ču od dobe Kodolaha. Ali čujte stogod drugo jošte.

Grdnu li ćete razobmanu disiluziju doživiti Vi, koji ste, za dokazat hrvatskoj Istri, pozivali se dosad na nekakve prjave izprave, na nekakve glagolske spomenike i prstom pokazivali za dokaz blaгодučnosti narodnostnoga svoga značaja, na neke navode starih inonarodnih zemljopisacah, kakov je ovaj:

„E, per quanto vien detto, quella gente D'ottima legge, di giustizia amica E cortese ver gli ospiti“

pak opet: „La cortesia verso gli ospiti, la rettitudine, la pietà formano il carattere dello Slavo“ i guslate u toj varki a vešmi pjesnici o vašem Slavjanu:

„I nježno s drobnim razgovara mravkom Uvenut auzom rosio bi oviet Pod nogom crvku nebi dao mrieta“

„Ta on je dobar, kano vedar dan, Ta on je nevln, ko djetlnji san, Ta naše zemlje on je krotki sin, Ta on je naš, ta on je — Slavjanin!“

Agitatori su tim taknuli u pravu žicu za polučiti svrhu, uznemiriti puk. On nezna da se obćinah nemože prodati, da se njih nemože odstupiti bez saborah u Beču i Pešti, bez carske i kraljevske privole; on nezna, da je Granica već uklinuta; on je, gdje se radi o plaćilih, sav razdražen, pa s toga ne pita ubavjesti nit savjeta s nijedne strane. A valjda mu se je i reklo, da nema pitati ubavjesti nit savjeta, da nema nikomu vjerovati, koj bi tvrdio, da nije došao pod veća plaćila. Ljudi, koji nezaju nit čitati nit pisati, koji najmanje o svijetu, o državnih uredbah znadu, ljudi koji su navezani na dobitak na Rieci i drugud trusili su glasove po pojedinih selih o većih plaćilih, a svaki onaj, razboritiji, koji nije vjerovao tim glasovom, reklo se je da je prodan, nije se ga htjelo čuti. Isti občinski zastupnici da su dobili novacah, i toliko, da će moć za sve svoje dane lagodno živiti. Na tisuća, na pol milijuna, na milijune novacah da se je dobilo. Svaki čas da se jih dobiva. Sad da jih jedan donese, sad da ide drugi po nje. A napokon da se ima ptegnuti posljednju svotu, i prodaja je gotova — tablice to kažu.

Ipak da su još dva načina, kojim se puk spasiti može: ići u Beč k Njegovu Veličanstvu cesaru i kralju te sbaciti tablice.

Pred nekoliko godinah da je neka druga obćina imala promjeniti svoju pripadnost proti svojoj volji. U ime njezino da je išlo nekoliko muževah u Beč, da se to nedogodi. Nj. Veličanstvo da jim je odgovorilo: „Zao mi je što vam nemogu pomoć dočili moze za dan prekasno. Da se to nedogodi i s obćinom kastavskom, valja ići odmah u Beč. Nekoliko ljudih išlo je po pojedinih županijah k županom kasno po noći, i svakomu reklo, da su svi župani pristali na to da sabire od svake kuće po 15 novčićah za putni trošak do Beča, i da ima to učiniti i onaj

komu su došli. Zaklinjali su svakoga, lagali mu svakojako, a ako nije htjeo pristati, grozili mu se.

Senj i drugi hrvatski gradovi i sva Hrvatska, da bi bila lani pala pod Madjare, da se nije sbacilo tablicah, koje se je bilo po veli Madjarah izvjesilo. S toga valja i po Kastavščini sbaciti tablice sa napisom „u pograničnom kotaru“. I sbacilo ih. Najprva je pala u županiji najbližjoj Rieci. Onaj, koji ju je sbacio, bio je edmah prijavljen c. kr. kapitanatu na Voloskom. Ovaj rekav, da takova stvar nanj nespada, izručio je tu stvar kotarskomu sudu, a čovjeka pustilo se slobodna dok dodje red, da se ga pozove k sudu. Taj isti čovjek bio je glavni unovnik u Kastvu dne 21. netom prošloga febrara.

Taj dan obdržavala se je sjednica občinskoga zastupstva. Glavna točka dnevnoga reda bila je ona o računih za god. 1884. Taj dan, govorili su smutljivci, da se ima obćina predati i prodati. A da se to nedogodi, valja da dodje puk u Kastav iz svih županijah. I radilo se na to, da ga čim više dodje. Zaklinjalo se ljude, nagovaralo svakojakimi lažmi, grozilo jim se. vuklo se jih, po pojedina došlo jih i pet i deset i više njih te su ga odvukli u Kastav. Bio je dažjevan dan, ljudi nisu mogli raditi nit na polju a mnogi nit drugdje. Došlo jih je kakva stot na. Na mnogih si vidio, da su po sili došli, mnogi su to i sami priznali i sramili se.

Račune o dohodku i potrošku za g. 1884 poslušalo se je mirno. Nijedan nije njim mogao niti rieči prigovoriti, a doista nisu nikad nit tako u redu bili, kako su svake godine, odkad sadanje zastupstvo obćinom upravlja. Prije se je moralo pošiljati razne komisare i plaćati iz občinske blagajne, da metnu u red račune sada moraju občinsku upravu hvaliti i sami protivnici i neprijatelji obćine. Poslije pročitanih računah i posle obavlje-

bez ikakva dimnutiva, ter za ovo prikraćenje na koncu, zaslužuje arci-odštetu s prida.

A propot Ti Vaši Slavjani jesu mesožderi, smoeču hranu maslom mašču, živinskom esencom. Vaši zastupnici u Poreču preporučuju sir, valjda i oni misle, da dova si fa il formaggio, fiorisce in libberia.

Palenta, palenta, pak tuc, tuc u kolembajuću se rengu, to ti je hrana, koja oživljuje, kripi, pobudjuje duh na smiona djela. Evo vidite mene je svega već pridobila neodoljiva sila „Tikvarova duha“, a tomu se neostete ni Vi, i tako ćemo se naći svi pri istoj zdjeli, i nećemo se više pravdat za prezinemne trice, svi ćemo se pokrstiti istim talijanskim krotom, ja se već danas prekrđujem i samo kontinuiteta radi podpisujem se:

Grivellaro-Rešetar.

PODLISTAK.

Nanut Tiquar—o, istarski meteor.

(Konac).

Ja znam, Vi ćete, čitajući ovu moju reklamnu praviti sve moguće kombinacije sa svimi mogućimi slovima alfabeta, da pogodite Tikvarovu meštriju. Što će to izići, pitat ćete se: čurlani, gurilani, purilani, terilani? I kušat ćete izpuštat jezično slovo. Eh, kanite se jalova poslu pustite dite mater, jer ćete sigurno nagrajati i ostat Vi, a ne onjegovic burlani.

Karajete Vi ste držali pridošlicami, ali to su Vam prvi istarski aubtoni, samo su jim bili šukundjedni prošli stamo gore za neko vrijeme „na imanje“. Oni su po „Nanutu“ najbliži praotci „Mamutu“, (jer nuzgredno govoreć dr. Nanut Vam je Darwinista, li da bolje rečem, Darwin je „Tikvarljanac“). Najzadnji šukundjed Nanutov bio Vam je prvi Mamut brez onoga, (zate?) čim se muhe plaši.

Suplemenici Tikvarovi vidit ćete, to

ter izdajete ovu zemlju pod svoju, čovud u svjedodanstvo i tobožnje historiografe talijanskoga poluotoka, po kojih da je ova Vam sveta zemlja, po Vaših praotičih „occupato o forse riuoccupata ne' tempi di mezzo coll'armi alla mano“, i kočite se Vašim jezikom, bud da je „la lingua slavica la piu estesa di tutte l'altre lingue Europe“. Trice, tikval dokazat će to Tikvaru. To su sve „Stekliši, Velikohrvatci“ po kupili, podmetnuli. Ta guje bi bilo moguće, da jedan pravi Talijan napiše: „non vi resta vestigio dell'antica grandezza, se pur fra gli Istrioni antichi v'aveva cosa, che grande potesse esser detta.“

Kako iz ovoga površnoga izvješća vidite, bud da idje naša Istra prema krizi, dno joj dobi Bog i svoga čovu. To je pojav, meteor, komu će se diviti svetli Zagrebački Ermolao, nadut sa svojom nadričenosti, podpisuje se samo svojim akademčkim gradom, kad se podpisuje „Ermolao Kajsončić.“

Po momu su-lu, taj akademčki naslov pristojli kud bolje našoj „Vodnjanskoj zvezdi“, našemu „Tikvaru“, ali (dakako)!

nih drugih točkah dnevnoga. Zapitao je odaslanik c. kr. kotarske političke oblasti, obučeni u paradi, ljuda, što žele, zašto su došli? Odgovorom čulo se je svakojakih. Vikalo se i grozilo svakojako, osobito občinskim činovnikom, dakle baš onim, kojim ide hvata što je občinska uprava u redu. Vikalo se proti tablicam, koje da se moraju sbaciti, proti občinskoj oblasti, koja jih je postavila.

Uzaludne su bile sve rieči komisarove, da nije jih občinska oblast postavila po svojoj volji, nego po zapovijedi kapitanata. Kao odgovor čulo se je među ostalima: »Kastavci su već bacili jednoga kapitana u lokvu, mogli bi i drugoga«. U prisutnosti žandararh prisilila je svjetina a na čelu njoj onaj isti, koji je sbacio prvu tablu, občinskooga slugu, da uzme ljestve ili stubu, pak da sbaci tablice namještenu po opetovanom nalogu c. kr. kapitanata. Po sbačenju tablici tepalo se onda nogami. Istim žandarom, koji su ljude nagovarali, da se razidu, odgovaralo se: *na svojem smu, nemožete nas jerati*. I pri svem tom nikomu od izgreznika nije se ništa dogodilo. Odo-bravam posve, da se nije silo rabiti, al se je bar imalo izgrednike zabilježiti. Nu i toga se nije učinilo. Drugi i sledeći dan slavili su smutljivci slavje. Radili su što su htjeli pak njim se nije ništa dogodilo; tako su se sami hvalili.

Gdje nije već prije tablica sbačena bila, sbacilo se ju je taj dan. U Kastavšćini nije ostala nijedna na svom mjestu. Puk je vikao i radi zastavah. Izneslo se i crno-žutu zastavu, al se je vikalo, da nije to ta prava. Gospodin kapetan mogao se je osvjedočiti, da nisu zastave prouzročile nered.

Smutnje nisu prestale.

Gradjani kastavski molili su kapitanat zaštitu proti nemirnjakom. Kapitanat je 25. febrara, kad su se župani imali sastati u Kastvu i popisati nekakav protokol, poslao žandare a ujedno rekao, da u Kastvu netreba žandarmerije, da je za slučaj potrebe nekolicina finacirah u Kastvu.

Načelnik žandarmerije poručio je jednom občinskomu činovniku, da neida na dan Sv. Matije u Sv. Matej, jer da mu ljudi prete!

Žandari su vidili što se događa. Vidio je to i politički činovnik. Občinsko glavarstvo javljalo je svaki slučaj kapitanatu, glavlar se je sam pritužio nekoliko putah osobno. I zastupnik Laginja bio je rad tih stvari kad g. kapetana. I pri svem tom što se je učinilo, jeli tko bio peđen? Nitko, a neke glave smutnje pozvalo se i reklo njim, da se nje čini odgovornim za sve smutnje, koje bi se dogodile i da će doći dve kumpanije vojnika u občinu ako nebudu table opet postavljene i na svojem mjestu puštene. I to se je učinilo jedva onda, kad se je vidilo da smutnje nesamo proti glavarstvu nego i proti kapitanatu, i u obće proti svim oblastim rastu. Nekoji smutljivci bili su i sudu predani. Za dan 28. febrara bili su pozvani na sud. Dan prije toga bilo je občinsko poglavarstvo pozvano od suda, da javi tim smutljivcem, da je postupak proti njim odložen, *ni processo sospeso*.

Kako ćeš to sve tumačiti?

Smutnjah ima već pol godine. Neki mladići da su govorili: *kad bi nas bile oblasti povale na red, bismo bili rekli, koji nas je naputio, da radimo što smo radili i što radimo*.

Možda nebi c. kr. oblastim drage bilo, da se sazna otkuda sve te smutnje potiču?

Buduć je sve navaljivalo na svjestne i nedužne činovnike, koji pripadaju občinskomu uredu a ne zastupstvu, to jih je — kako čujemo — glavlar suspendirao od službe, da jih tako obrani od svjetine koja smije bezkaznjeno raditi što hoće. Glavar će se takodjer odreći kad vidi da nenajeti zaštite proti smutljivcem i nemoguć bez činovnika raditi. Isto će učiniti valjda i cijelo zastupstvo. Neke opet zavladaju občinom oni, koji su ju bili zaveli do ruba propasti, i koji su do sad proti poštenoj upravi rovali.

Svi nemiri svadaju u se u savez sa izbori u carevinsko vijeće. Sadašnjega zastupnika dra Vitezića dopustila je vlada od službe, a porečka družina mu je i tako od uvijek protivna. Poznati kandidati gradovah voloskoga kotara za porečki sabor bio je nedavno u kotaru i činje je neobične posjete. Valjda će kušat sreću i za car. vijeće pomoću c. kr. vlade i pomoću porečke družine. U dobar čas!

Pogled po svijetu.

U Trstu, 4. marča 1885.

U carevinskom vijeću otvorio je u subotu razpravu proradna štajerski zastupnik Carneri veleći, da vlada višocieni zahtjeva jedne narodnosti nego li zakon. Tko hoće da ustroji Austriju na narodnom temelju (po njegovom nikako nego na njemačkom temelju) taj čini Austriju nemogućom. Vlada je razvila zastavu neliberalizma, teži zatim, da uništi što je liberalizam uzradio. Obaljenje manjka da je samo objesna, zato da lievica mora uzkratiti proračun, jer je vlada povriedila ustav i pomaknula naravni temelj države. Većina da ima naimo ministarstvo ali da ministarstvo neima većine.

Vladini listovi oštro kritiziraju taj govor, tražeći u njem protuslovlje. Ministar Dunajovsky oštirim riečmi navaljivao je na lievica i dotično odbijao napadaja jezine. Njegov govor pobudio je veliku pozornost a od desnice bijaše burno povladjivan.

Koliko će još trajati biskupska konferencija nezna se, ali gata se, da će još dugo trajati. Nazna se niti na rezultat toga vijećanja jer da je obrećeno bilo prije u skupštini ništa na javu iznašati.

Proti slavju sv. Motoda u Veljehradu digla se velika graja od strane njemačkih listovah, dapače isti organ uskome vlade »Norda« piše proti toj slavi jedino iz toga uzroka, što su začelnici to slave katolici. Madjarsko novine primile su objeručke tu poruku »Norda« i nastavljaju, da se Madjari nedaju preplašiti od tih slavenskih tricah. Svakako to pitanje je čisto vjersko pitanje, a politika joj nedaje stoga zamašne važnosti, kako se namah iz početka govorilo.

»Narodni lista« iz Zadra tuži se, da su stari autonomiši zaigrali već kolo za buduće izbore. Kaže među ostalim: »Doista preveć su smješni i drzoviti ti propali nosioci talijanštine u Dalmaciji, koji jur dolaze podizati izbornu prašinu, proglašujući se baš sada jedinimi prijatelji naroda, ljubitelji narodnoga jezika, slobode, pravdičnosti itd.«

Tako nekako leleče i porečka »Istria« prodičući o pravdnosti i kriptosti samo da zaslipe prostotu.

Gorica je izgubila ovih danah vrstna radnika na slovenskomu narodnomu polju, slovenskog vrlig i odličnog pjesnika Josipa Paglaruzzi-ja. Prerana smrt ugrabila nam piše »Slovenski Narod« mlado življenje i žarke nađe, koje smo postavili bili unj.

U poljskom klubu na car. vijeću došlo se bilo do velikih razmiricah, a njemačke novine nisu časile ni časa a da ne proreknu gotovo razsulo. Ali na njihovu veliku žalost to se nedogodi, jer su zastupnici Grololski i Czarkovski, označujući pravi smjer poljskoga konservatizma, obuzdali uznemirene duhove. Czarkovski bje izabran za glavnoga govornika u razpravi za proradun.

U ugarskoj gospodskoj kući donio je grof Teodor Pejačević izpravak, da se § 6. protagne i na Hrvatsku tako da može Njeg. Velič. imenovati članove za gornju kuću u Ugarskoj i članove iz Hrvatske.

Ministar Tisza je slavio dne 2. svoj jubilej t. j. desetogodišnjicu svojeg djelovanja kao ministar. Tom sgodom dobio je ministar Tisza vrlo laskavo pismo od Nj. Vel. cara. Ovacijah i govorah može si svatko pomisliti, da bijaše tom sgodom dosta. Najzanimivije pozdraviše svoga šefa veliki žu-

pani, koji ga iz razloga što se moraju seliti iz gospodsko kuću, pozdraviše sa: Morituri te salutant t. j. oni, koji su na obronku političke smrti, te pozdravljaju!

U vanjskom svijetu neima baš zamašnih novicah.

Bugarska narodna skupščina povodom nemirah u Macdoniji poslala je sljedeću brojavku ruskomu caru: Zastupnici Bugarske, koje vodi čarstvo velike zahvalnosti radi iskrene vaše dobrote, koju svjedjer pokazujete bugarskomu narodu, podielišo mi nalog, da Vašemu Veličanstvu izrečem ljubeznu odanost bugarskoga naroda, i da zaprosim zaštitnika svega slavensva, da pruži svoju blagodarnu ruku trepečim kršćanom u Macdoniji. — Stambulov predsjednik.

Uspjeh glasovanja u englezkom parlamentu o Nothcootovu predlogu koji ide zatim, da se podieli ministarstvo nepouzdanica radi egipatske politike, nije valjda nijednoga iznenadio. Gladstone održao je šidušnu pobjedu u dolnoj kući, od četrnajst glasovah. Toga radi promeni se glasovi o ministarstvalnoj krizi — Gladstone-a će po svoj prilici izmieniti Salisbury.

Talijani u svojim svojatanjih u Egiptu doprli su do Bailula. Tamo vjelo da su im se puđani poklonili i mirni ostali, do kada će mirovati, to valjda samo oni znadu.

Iz vojne u Sudanu nikakvih novicah i one koje dolaze nedonajšu ništa dobra i povoljna po Engleza.

Po viestih iz Paname reć bi da i tamo neida baš najbolje jer da se provrat u Columbiju sve više širi. Englezka četa poražena su u bitci proti utočnikom. Ostalo je 60 mrtvih, 200 ranjenih, a 300 zarobljenih.

Franina i Jurina.

Fr. Zadni put si se zaklatli na Cres a nisi mi znal povedet kako tamo puku klicaju komunistke stvari.
Jur. Po mađu paru, ti biš tel da gren ja gospodinu Chersichu va trbuh, da sve doznaju ča on misli i anuje.
Fr. Ne jadi se no; kada tega ne znaš, ču ti ja povedet. Prije su ti napovedali svo va našen hrvatskem zajlike puku, a sada zaš je nova moda, napovedaju talijanski. Ki nezna tako, neka se vadi, zaš da ni su poglavaril zarad puka nego puk zarad gospodari!
Jur. Pravo je, zaš gospoda nose veladu a mi kopaci dosta da plaćamo i mučimo. Su pak ča ved publikali?
Fr. Bravo da su. Neki dan je auš kričal po ulicah da se moraju svi oni, ki imaju blago od sumi oglasit na potestarije.
Jur. Je li za pak ki razumeju?
Fr. Vranica ćeš da ga razumeju kada je rekao sam auš, da su ti: samtali da soma a tovari.
Jur. Tako će bit takoveh va Cresse?
Fr. Rekl sam mi, da jih ni s četremi nogami.
Jur. Onda će jih bit s dvemi.
Fr. Ma bi reć.
Fr. Ma se brate Jure pije po Kastavščine kako da j' otukalnice.
Jur. Neka neka, ma će henj znat on ki bude plaćal.
Fr. Dragi ti ter je beći va Poreče i Pazine.
Jur. Ja ja, ma će ki god i s glavun platit ne samo a beći.

Fr. Ala ne bud' nem ne, ter se niš ne pita ni ki pije ni ki plaća.
Jur. Veruj mane Frane, da će se kigod te pijati spomijati i kletu.
Fr. Borne ja neću, zaš pijen vodu i mislim svojun tikvum.

Različite viesti.

Imenovanje. Preč. g. Dr. Ivan Šust, dekan stolnoga kaptola u Trstu, imenovan je proštom kod istoga kaptola. Naša srdačna čestitka!

† **Mijo Semelić.** Već nam je bio list pod tiskom kad nam stiže iz Vodnjana žalostna viest, da je tamo preminuo dne 4. t. m. g. M. Semelić kanonik i župnik Barbanski. Pokoj Ti vječni mili družie!

Javljaju nam iz Gracoda.

Preminuo je dne 28. veljače obljubljeni član »Hrvatske« Anto *Celinić Antonov* slušačelj lješništva. Bijaše rodom iz Dalmacije, pošteni jak da mu ih bilo malo para, marljiv kao orv u naukah, velika nadaruzročitelj roditeljah, a ponos Dalmacije. Svi koji ga upoznaše žaluju za pokojnikom, a najvećma žal hrvatski krug djakab, kojemu bijaše na čast i dik, u.

Truplo premla pokojnika sahranilo se dne 2. t. m. uz mnogobrojnu povorku prijateljah i znanacah na groblju svet. Petra u Gracodu.

Lahka ti bila zemljica poštenjača!

Odluka iz Poreča. Doblismo iz Cresca: Ipak nakon očekivanja od punih 4 mjesecah doblismo rješitbu naše muhe. Rješitba je kratku jezgrovitja; ona nalaže občinskomu vijeću, da rieti molbu cerskih kopacah, što je ležala zaboravljena u prahu 8 mjesecah u arhivu občinskoga Junta promučala je okolnost naperenu proti glavaru Chersichu, gdje mu... kaže, da je svojevrijolno uzeo dio občinskoga dobra u Lovrestom i upotriebio za svoje svrhe. Mi smo cijelu tu stvar predali u kompetentne ruke, koje će znati nam zadovoljštinu tražiti, kad ju ved nije znao naš zastupnik g. dr. Andre de Patria. — a mi smo otišli, kako smo došli. Glavar imade tri parcele občinskoga dobra, a siromahni kopac, za koga bijaše namijenjena niti jedne. Življa pravdnost!!

Polit. društvo »Edicista«. Predsjedništvo pol, društva pozivlje svu gg. odbornike i zamjenjivce s sjednici, koja će se obdržavati dne 8. t. m. u 10 satih u jutro u prostorijah delavskog podpornog društva, Acquedotto hr. 11.

Glavna skupščina delavskog podpornog društva u Trstu obdržavat će se dne 28. t. m.

Uništeni izbori u Krku.

Kako smo javili u svoje vrijeme pobjedila je hrvatska stranka kod poslednjih občinskih izborah u Krku. Obje stranke t. j. hrvatska i talijanska podielile su autoe proti izborom u pojedinom taju. Mjesto rješitbe na utoku pronašlo je namjestništvo u Trstu za shodno uništiti poslednje izbore. Za razlog tomu navadja se, da su izbori počeli u II. i III. tjelu iza propisanog sata i jer kad padaju dva tjela, red je da padaše i trela. O tomu u budućem broju više.

Iz Opatije nam se javlja, da je tamo prošlih danah bila komleja, kojoj su pripadali kotarski kapetan voloski i občinski glavlar, radi tamošnje pučke škole. Izpitivali su, koji se jezik govori u pojedinih obiteljih i kućah. Pitano ih je 63 kućegospodarah. Od tih izjavilo je njih 52 »hrvatski«, onih ostalih 11 reklo je što slovenski, što njemački itd. Ni tu neovatu dakle ruže onim intrigantom, koji bi htjeli naš narod odnarociti. Tako valja! Čast Opatijem!

Iz Kastva nam pišu, da je trojica onih, koji nedaju mira po Kastavščini, silom zahtjevala prošloga tjedna od občinskoga glavara, da sazove opet občinsku sjednicu. Prošli svi skupa c. k. kapitanu na Volosko, koji da je predbao občinskomu glavaru, da neka bolje štiti i brani svoj ugled te neka se neđa zaplašiti od svakoga smutljivca. To zvonilo lepo, nego! c. k. kapetanat ima se zauzet za občinu, kad ju nemirnjaci bune. Čujemo, da je zastrašio i te nemirnjake, koji sramote: častno ime kastavsko.

Ovaj strah nije imao nikakva uspjeha. Bojje bi bilo, da je c. k. kapetan odmah u početku poprimio energične mjere protiv nemirnjaka...

Pomislite li nauk, plač i krik gospodjara, koje bijahu u tom društvu te kritično stanje muškaraca. Glasa se, da je politički komesar opetovano bio šakami udaren...

Polag zadnjih vijesti reč bi, da se je ipak usled napadaja na političke komesara odposlalo žandare, da ih uo lovit zločince...

Vo su plodovi oklevajućega postupka, jer se je mogla stvar u kilcu ugušiti. Da je politička oblast kaznila nekoga Jaga...

Iz Lovrana nam pišu, da je istomjese obćinsko zastupstvo jednoglasno zaključilo, da se podigne pritužba na vrhovno sudbice...

Na Veloskom sudu zabrinuti su radi velikoga posla u kašnjenju stvarih. Osoblje nije dostatno za ogromni posao...

Veprinačka obćina imalu je proših danah istih prizorah kao i Kastav. Uzrok svemu tomu su nesretne table izvešene ponalogu c. k. kapetanata...

Hrvatsko akademicko društvo Zvonimir u Beču, slavi u subotu dne 2. ožujka veliki koncert slavečli 50 godišnjicu preporoda hrvatske knjige...

Čestitamo svjestnoj mladeži da pojmi svoju zadaću i da u tuđini kaže, da se Hrvat rado sjeća svećanih časovah prošlosti svoje.

Obćinsko zastupstvo koparsko bilo je negde mjeseca oktobra prošle godine razpušteno i to stoga, što je htjelo počastiti osobitom počasju mužu...

C. kr. činovnikah ima u Kopru toliko, da oni pobjeduju u dotičnom izbornom tjelu te tako izabiru deset zastupnikih po svojoj volji...

Mi spominjamo ovu stvar samo s toga, što gospoda Talljani hoće bilo Nlema, bilo Madjara makar i istog Turčina samo ne Slavona...

Hrvatska Vlada. Knjižara Dragutina Albrechta u Zagrebu javlja nam, da je ona praznula vlastništvo i nakladu...

Pomorske vijesti.

Table with shipping schedules: Navli za parobrode na jedra iz Trsta. Columns: Destination, Date, Time.

Table with shipping schedules: Navli za parobrode iz Rieke. Columns: Destination, Date, Time.

Table with shipping schedules: Navli za parobrode iz Rieke. Columns: Destination, Date, Time.

Kretanje austro-ugarskih brodovah u tuđinozemstvu.

Odjedriti iz: Kruljenice 25. veljače Tonina C., Andrić za Mijetko. 29. veljače Tonina C., Hammer za Algiri...

4. velj. Celestina, Pakurid za Bahja Blanca. Cardia 19. velj. Errante, Nikolid za Montevideo. Enrica, Šupanovid za Rieku...

Dodjediti u: Trst 24. veljače. Tempo, Peranovic iz Giregentia. Lea, Krelić iz Nova Jorka. Rieku 20. velj. Aquila, Tilda, Mimi, Tominić, Andro...

TRGOVAČKE VIJESTI.

Table of market prices: Kava Rio for. 40.- do for. 58.- Santos 54.- do 62.- Cukar tučon 18.- do 21.- Mlje za jelo 40.- do 44.-

Tršćanska burza. Austrijska pap. renta for. 83.70 do for. 83.80 Ugarska 94.85 do 94.45

Lutritjski brojevi. Trst 57 18 75 87 49 Lino 0 87 85 64 52

Prilog. Današnjemu broju pridali smo »Prilog«.

Odlikovan „Specialitet“ P. Slovcovich-a Ljekarna „Alla Marina“

Eller Kina Kina. Izvratna lijek kod slabih želuca i može služiti kao pomoćno sredstvo kod moćvarnih groznica...

Agentura parobrodarske plovitbe za Sjevernu i Južnu Ameriku uputuje izseljenike uz nisku cijenu, najbolje uvjete i dobre preporuke.

Giov. A. Gjaja, Trst.

PRIPROSLANO.

Upozurjem stovano obćinstvo, da je mo Ellar VLAHOV dobio na posljednjoj izložbi u Calcutti 1883-1894. veliku kolajnu i počasnu diplomu.

Javna zahvala.

P. u. slavnomu obćinstvu, od blizu i daleka došavšemu, posebno pako slavnim društvom: »Slavjunska čitavnica tršćanska«.

Trnovac Milenu Bogdanovu roj. Mankoč izriču ganjenim srcem najukraniju svoju zahvalu.

U Sežani, 27. veljače 1885. Žalujuće obitelji: Trnovac i Mankoč.

Puku občine kastavske.

Ove besede nisu za onih, koji neće da čuju razloga, nego su za onih, koji su voljni trezno i mudro razmišljati.

Kada sotona najde čistu kuću, uzme sedam vrazi hujih od sebe i opet pojde napastovati kršćansku dušu.

Tako napastuju vas, a neđaj Bože, da se koji radi svoje naglosti ljuto oparite, onda bi si oni, koji vas sun-taju, tri ruke od veselja.

Dakle razvidimo te naše smutnje: Prvo: Mnogi govore: mi smo prodani pod hrvatsku bavinu; sada već plaćamo svakojaka plaćila, a od sada ćemo morat plaćati od kokoši i od jaja i od žene s kojom spavamo.

Ljudi, nebudite ludil! Kada tobože na sigurno znate, da ste prodani, dajte se napred. Tužite na sud onih za koje mislite, da su vas prodali, dajte napred onih, koji su vam to povedali, pak da vidimo, koji će izad čistoga obraza!

I Hrvatska je pod našega Cesara, pak kako bi moglo biti, da je tamo baš mnogo slabije nego kod nas, kada smo pod istim otcem za koga sigurno i vi znate, da je dobar i milostiv.

Tužite se na plaćila. Istina je da su velika, ali mislite li vi, da vam občina piše franka, da vam občina troši bula, da vam občina propisuje kaštige od posoka, mislite li da občini gredu patente? Ne, jer svo to zapovodaju druge oblasti, koje stoje nad občinom i nad vami, a za te oblasti nije odgovoran občinski glavlar, ni plaćnik ni starošina. Od njih inatno mnogo manja plaćila, nego druge obćine po Istri.

Nije pošten obraz navaljivati na takove ljude, ni kriviti ni dužnu.

Što bite roklil onomu sinu, koj bi silom navaliu na otea: ja neću davat ni za onaj kruh, kojega ja pojim.

Radi plaćila imate po zakonu pravo pritužiti se cesarskoj oblasti, ali to moljite i mirno, a no načinom protuzakonitim, radi kojega bi mogla trpiti vaša djeca i žone.

Knjigu bi se moglo napieati o stvarih, za koje je občina prosila i prituživala se u vaše imo.

Drugo se govori za banderu ili zastavu. Jedni nepoznaju ove, drugi nepoznaju one.

Jedna bandera, koja vije na občinskom štandaru već preko 20 godinah je u sredi bola, a s oba kraja je crljena. To je znamenje austrijskoga cesarstva.

Druga bandera, koju ste više put još vidili vijati na občini je polovicu crna a polovicu žuta po celoj dljani. To je znamenje naše cesarske kuće ili družine.

Treća bandera, koju ste vidili dosta puti je modra, bela i crljena. Vi ju zovete hrvatska bandera, ali nije samo hrvatska; ona je znamenje za sve one puke, koji govore hrvatski ili hrvatskomu podobno. I Kranjci i Goričani i okolica od Trsta i Dalmatinci, svi koji govore ovako prilično kako i mi, svi rabe uz cesarsku i ovu banderu od trih bojah (farbah), samo kadgod su boje drugačije razrodjene. Tako ono nije zastava drugoga cesara ni kralja, ono je samo znamenje našega govora.

Dakle da jedan čovek na svoju kuću postavi sva ova tri znamenja, to bi bilo ovako: Crno i žuto za poštenje Cesarske družine, belo i crljeno za znamenje, da smo u cesarstvu od Austrije, a modro bolo i crljeno za znamenje, da je naš materinski jezik hrvatski.

Jesu li sadanji vaši poglavari dali učiniti hrvatske bandere? Nisu!

One su kupljene u vreme cesarskoga komisara Simziga onda, kada se je spominjalo srebrni pir našega Premilostivoga Cesara i Cesarica. Taj komisar nebi bio toga naručilo, da je ono bandera drugoga Cesara.

I mi bi volili, da vam je ovaj komisar svakomu dao za zastavu mljavicu, pak na njoj lepi hleb kruha i dobar kus mesa.

Treti prigovor koj se mnogo čuje je taj, da neka se predika i piše upravo onako, kako mi govorimo. Za ovu stvar treba da se malo više zabavimo: Svako selo govori po svoju. Beseda je veter. Ali kad se beseda prikuje na pismo, al se govori pred mnogo naroda u svetačini dan, onda govor mora biti čist, izabran, dakle lepši nego svakidani.

Ako grete med puno sveta, ali ako je blagdan, negreto u svakidanih haljinah, koje moraju puno puta biti i krpene, a bome i hude, nego se obuđete u blagdanjska haljine. Tako je i s našim govorom.

Nemojte misliti, da se u Hrvatskoj govori upravo onako, kako knjige pišu. Svagdanji govor je svagde različit. Po mnogih mestih u Hrvatskoj govori se slabije hrvatski nego po Kastavščini. Kastavac reče *dimljak*, a Varaždinao reče *raufang* po nemški. Kastavac reče *postolar*, a po Hrvatskoj najviše roku po nemški *Sostar*. Kastavac reče pravo hrvatski *proklinjati*, a Dalmatinac reče na talijansku *bestimati*. Da grono pomnjivo probrat jednu hrvatsku knjigu, mi ćemo u njoj naći više besed, koje nas je mat naučila, nego će jih naš čovek iz Hrvatske.

Ali opet naš svakdanji govor ima koju i koju tuđu kipu, a nju nesmamo staviti na pismo, ni govoriti u blagdanjskih prilikah, jer na pismo valja da se postavi govor čist, pravi.

Ako vam dakle koji reče: ti si Hrvat, to neće reći, da ste pod zakon hrvatski, nego će reći, da hrvatski je vaš materinski govor, a to zatajiti nemore nijedan od nas, ako neće da mator svoju zataji.

Još jednu stvar smo vam dužni protumačiti: Prigovara se, da je u Kastvu neka »Bratovščina«.

Istina je! Ako mnogi neznate, znajte sada. U Kastvu je jedno društvo kojemu pripadaju mnogi kmoti i gospoda iz Istre, Školji i druguda.

To društvo postoji po cesarskom zakonu i dozvoljeno je i presvatli Cesar sam daroval mu je 300 forintih.

To je društvo ovakovo: Petar ali Paval prišpara na vinu, al na cigarih, al ga je Bog odaril, pak daruje u bratovščinu toliko na jedan put, ili toliko na leto. Od toga se dava pomoć onim mladim, koji idu u veće škole i koji su našega roda i jezika, jer hrvatski rod po Istri i školjih je siromašniji od talijanskoga roda i jezika, pak se teže pomora. A talijanski rod je zato bogatiji od našega, jer je nekada Beničija gospodarila po Istri i Talijani su svoje ljude naučili, da nepljuvaju na svoj materinski jezik i da ga se uče onako, kako je u knjigah pisan, pak svaki poštuje onoga, koj se sam poštuje. A kad budemo i mi koliko zapovedali po Istri, onda će biti i našemu veći del kmetskomu rodu laglje, jer se reče reč: da svaka ptica svomu jatu leti. More biti mislite, da smo mi proti tomu, da se uči i drugo jezike povrh materinskoga hrvatskoga?

Bog očuvaj! Da imamo milijune, od svakoga jezika na svetu bili vam otvorili školu. Ali i tu treba razlog. Naša je misal, da se mladić kastavski dandanačnji nauži malo i nemškoga jezika. Zašto? Zato jer naši

ljudi po svetu gredu u one kraje, kuda su inžiniri i trgovci, koji nemški govore, a pomalo počeli su bome i u Ameriko i u Australiju. Onuda za-poveda najviše englezki jezik, a koji bi znao malo nemškoga, brzo bi se razumio škogod u englezkom.

Ma za učiti se tuđi jezik treba najprije znati svoj, a svoj jezik nije dosta, koliko ga se od matere naučiš, jer tvoja mati *nezna svih stvari, tako nezna ni svemu imena*. Zato je hrvatska knjiga, koja ti pomaže naučiti se najprvo svoj, onda drugi koji jezik.

Talijanski nije više toliko potrebno, jer iz Italije dođu k nam iskasti delo, a ne mi k njim. A u Reki lahko se sa svakim gospodinom razumete u svojom materinskom jeziku. Reški bogataši, trgovci, lekari, i advokati skoro svi su našega jezika. — Ni za naše oblasti nije nam potrebno znati talijanski, jer mi imamo pravo i sudu i kapitanatu i kasi pisat hrvatski, to će reći ovako po našu.

Ljudi, koje ste mnogi ovo zadnje vreme pomrazili, gledali su i u toj stvari vam pomoći, ali vi verujete samo ono, što vidite. Stripite se još malo, pak ćete vidit otvorenu *delovasku školu*, kamo će moć svaki mladji i stariji, u blagdan celo jutro i jedan cel dan delavni. Ono će se učiti *risarija ili desenj, računi i nemški*. Koji bude imao dobre volje, moći će se okoristiti i blagoslivljati će one, koji nisu bačili i smučivali, nego su mirno delali za vaše deca korist.

Još jednu pak smo gotovi:

Neki Vam ovako s kraja, da jih nijedan nečuje prišparu: »Mi nismo Hrvati, naš Cesar je nemški Cesar, mi smo Švabi, mi smo Lontuši i ču ti ja znam da sve ne. Recite jim, da lažu, da su kukavice. Veći del Nemoi ima drugoga Cesara, koji zapoveda tamo na Prnjskom. Njegovo vojska su se s našimi tukle tamo godino 1866. Naš Cesar nije nemški nego *austrijski*, a u Austriji ima svaki narod po zakonu jednaku pravicu. Oni koji Vam govore, da smo mi pod nemškoga Cesara, oni Vam lažu, oni bi morda rado, da mi padomo pod Prusa, zato Vam smučuju. —

Ovo jedno 4 leta, što smo imali mira u občini, bili smo čujoni i vijoni, našim neprijateljem je to bilo žubko, ali su nas poštovali, jer su vidili, da mi branimo svoje, kako i oni svoje. U to vreme mira pravila je občina u red svoje stvari, koliko se je moglo. Ozrite se malo okolo po drugih obćinah u Istri, pak vidite jesu li ono providile ovih zadnjih godinah toliko za dobro puika, koliko občina Kastavska. Svagde se je vidilo napredka, gde je bilo prave volje. Švedošanstvo su vam neke stvari koje u nekih županijah morete svaki dan viditi. Ali sve što želite nemore biti u malo vremena. Govori se, da je pokojni Cesar Josip drugi želio, da svaki njegov podložnik bude imao u nedelju kokoš u loncu, ali ni on, premda je bio Cesar, nije mogao svega postignuti; a mi ljudi dosta putah i samomu Bogu prigovarimo, koji nemore krivo činiti.

Dakle imajte na pameti ovu istinu: da puno sreća i punoga blazništva na svetu neima nijedan čovek i ni jedan narod, i da pojedini čovek i celi narod napreduje u dobru samo treznim mišljenjem i dobrim delovanjem. — Onim, koji vas na nemire i bane napuntuju recite, neka sami gredu svojom rukom iz prhavke znimati ovu stanje, a vi se za njih nemojte opeći. Ljudi koji Vam bune, uznemiruju na nezakoniti način i na proti zakonita dela, takovi ljudi bi rado, da budete plakali Vi i oni Vaši, koji se još ni rodili nisu.

Ovo Vam je pismo od čoveka, koj vam nikada nije poželio zla. Spasite se koji morete, a koji će se pogubiti, neka se pogubi. Po vremenu svi četa se osvedočiti, da su ove besede istinite.

Porotna razprava.

Cuder proti «Našoj Slogi».

Dne 28. p. m. obdržavala se porotna razprava pred kršćanskom porotom proti uredniku g. M. Mandiću, radi uvredle poštenju, nanešene g. Eduardu Cuderu.

Presjedao je poroti savjetnik g. Schollis, a sudci bljahu gg. Indof i Mrak, bilježnik g. Rode.

Od 30 prisudnih porotnikah izdriobalo se 12. Složiv na taj način zakoniti broj porotnikah, naloži predsjednik bilježniku, da pročita obtužbu, iz koje vaulmo sljedeće:

G. Ed. Cuder tuži: M. Mandića, rodom iz Kastvu, urednika «Naše Sloge», što izlazi u hrvatskom jeziku ovjave u Trstu, radi prekršaja proti sjegurnosti poštenja, predviđenu u §. 491 k. z. potezjujućom okolnostu po §. 494 slovo c, a kažnjiva većom sankcijom kazne po §. 493 k. z., što je tiskopisom nametnuo g. Ed. Cuderu posprdnih vlastitostih, nenavodeći izvjestnih činah u br. od 26. junlja 1884. na drugoj strani u prvom stuzju, što ga je nazvao: »Zloglasnima«, što znači u izričnom talijanskom prevodu: »di mala fama«.

G. Cuder molivrao je svoju obtužbu, a nam je znao da nemožemo ridi premala prostora doneti štavu obtužbu.

Pređajajući kaže zatim obtuženiku, da obrazloži činjenično, zašto je prišio g. Cuderu naslov »zloglasnoga«.

Tuženik opravdava se tim, da naslov »zloglasni« (prevodja ga sa: *di cattiva fama*, samogeroito ili njemački »beröchtigt«) baš na dlaku odgovara g. Cuderu, te da će toliko on toliko njegov odvjetnik činjenično dokazati, da je g. Cuder zbilja zaslužio pridjevak »zloglasni«. Da je g. Cuder svojim ponašanjem i radom u občini kastavskoj, gdje je obnašao službu junitnog delegata podpunoma zaslužio taj naslov, proizlazi ponajprije iz poznatog pisma na g. ravna-talja računovodstva u Poreču g. Sussu. Pismo to ljužae obtuženiku poslano god. 1881. na sveučilište u Prag u više stotinah listakah pod kovertom. On je ta pisma predao pošti a jedno od tih je primilo valjda i uredništvo »Naše Sloge«, jer bljaše u letom listu 7. aprila g. 1881. kolt u originalu toll u hrvatskom prevodu prelistano. Kad nebi imao ništa drugo reći na svoju obranu nego ovo glasovito pismo, on je uvjeren, da bi ga slavna porota od obtužbe riešila. Pismo to je toll zlobno zasnovano toll prefigano sastavljeno, da zloban čovek nešto gorega jedva izmisli može. Neće da tumaži potanko spomenuto pismo, jer će i onako biti protutano, pa će si gg. porotnici lahko sami o njem sud stvoriti.

Kad nebi i to pismo tuženika opravdalo, navadja djelovanje Cuderovo u Kastvu u vreme njegovog boravka u toj občini. G. Cuder omrzao se odmah na početku svojim ponašanjem tamošnjem narodu. Svoim je u občini nepoznavajuć narodu niti njegovog jezika a brio je veliku gladu iz ogromno pausole. G. 1879. i 1880. bljaše povodom smutnjam u Kastvu g. Cuder jer ga nije trpio ni narod niti zastupstvo. G. 1880. prem je bio g. Cuder dignut od časti junitnog delegata (spominje dotične dekrete zem. obšora) i prem je znao da mu u občini neima mjesta hotlo je silomice prisustvovati občinskim sjednicam. Cuder je uz pripomoć tadašnjeg kotarskog kapetana tako daleko dopeljao stvari u kastavskoj občini, da bljaše občinsko zastupstvo, zakonito odabrano i zakonito djelujuće, *iznenađa razpušeno*.

Pa kako da bude takova osoba u občini obljubljena, kako da si nije taj čovek zaslužio pridjevak »zloglasni«? Ja bi hotio pitati — reče tuženik — jednoga po jednoga obćinara kastavskoga, nije li si g. Cuder sam svojim djelovanjem zaslužio taj naslov, pa sam sjegurno da bi dobio jednoglasnan jestan odgovor. Nije li Vam ni to dosti gg. porotnici, tad Vam kažem, da je g. Cuder narod ošteřeno sa paševnom i silniti šumskimi globlami. Ako je narod posjekno breme goriva ili drugog drveta, morao je platiti velike globe u to ga je strišno ogorodilo proti g. Cuderu. A znate li gg. porotnici kako je bio dosti plo novac od tih globah? Toće Vam kazati porotna razprava, držana g. 1881. na ovom mjestu proti g. Cuderu radi pronevjerjenja. O novcah, koje je primio za šumske globe odnio je sobom kad je morio iz Kastva preko 200 for., a taj novac položio je tekar onda, kad bljaše već radi pronevjerjenja obtužen.

Ovo su Vam gg. porotnici u kratko mojl razlozi s kojih mislim, da je bio u političkom pogledu naslov »zloglasni«, kojeg sam prišio g. Cuderu posve opravda.

Ja se u istinu čudim — zaključiti tuženik — kako je mogao mene G. Cuder radi toga postaviti danas na obduženičku stolicu, pošto je i sam morao znati, da mu nisam previše kazao. U ostalom nadam se, da će se porota uvažiti moja razloga te riješiti me današnje obuzbe.

Pređjajući pita, da li se ima štiti oči inkriminirani članak ili samo odučak. G. Cuder izjavlja, da zaostaje odlomak, koji bijaše zatim proštan i po zapriješenoj tumaču u talijanskom jeziku protumačen.

Zatim bijaše g. Cuder zapriješnut a posle počeo govoriti po prilici ovako: Izjavlja, da je po nesreći tužbu radi izražaja: »zloglasni« jer bijaše istim uvredjen u srcu, u poštenju u svojoj časti i u dobrom glasu. O spomenuatom pismu kaže, da ga je pisao kao privatna osoba privatnoj osobi. Da bijaše radi toga lista pod procesom i zatvorena kroz 7 dana. Pismo da ne bijaše tiskano na Rieci nego kod Trevesa u Milanu. Naslov pisma da je netko dometnuo (Predsjednik mu opazna, da je to i tuženik priznao). Kad se nije pravo moglo doznati kako je došlo na svietlo ono pismo, da nije on pušten na slobodu. Danas, kad već sam tuženik izpovjeda, da je on dobio tiskano to pismo u Pragu iz Rieke i da ga je on sam raspisao, tražim od sudske suda opovijetanje procesa i neka se proti tuženiku i radi te stvari povede iztraga. »Ja sam pisao sam to pismo — kako već rekoh — nu sasvim tim neka nikomu na um past, da iz toga pisma crpi ono što je tuženik kazao i da mi radi istoga nametne nadjevak: »zloglasni«, i to tim manje budući da živimo u ustavnoj državi te nam zakon pruža dostatne garancije za slobodu mišljenja. Ja sam bio delegiran od junta da uradim *kastavski obdnu*, koja se nazivlja u zlom stinjuju. Ja sam vratio svoju dužnost točno, čemu ni nemože niko prigovorit.

Što se tiče takse za pašu, ta bijaše zakonita i opravdana to ju nisam ja nametnuo, kako to tuženik tvrdi nego obično zastupstvo sa privolom junte a temelji se na §. 61. oduč. zak. Obično dobro nije vlastitost pojedinaca već obdne, pravdano je dakle, da svi jednako doprinuaju, koji ga uživaju.

Podigao sam tužbu proti »Naš. Sloje« jer me taj list napada nepristano od god. 1878. Dapače svo gg. porotnici u zadnjem broju navajaju na mene, kao da sam ja uzrok najnovijoj buji u Kastvu.

Nakom toga čitalo se svjedočbe (Ferdine) o ponašanju tuženika.

Tuženik bijaše kažnjen od kot. suda u Znojmu sa 2 for. globe, što je g. 1882. medju moravskimi Hrvatima dieho hrvatske knjižice nedobiv k tomu prije zakonitu dozvolu. Koli redarstvena oblast u Trstu toli politička u Voloskom daju mu nepovoljniju svjedočbu ponašanja. Ova posljednja primjeduje, da je tuženik vatren pristisa skrajnje narodne stranke u Istri.

Na to dobi riec branitelj tuženika g. dr. Martinčić. On kaže, da se čudi g. Cuderu, koji govori da su takse na pašu i sumske globe bile pravdano i korisne za kastavsku obdnu, dočim se znade, da te mjore nebijahu poduzete, nego da se dovede tamošnje pučanstvo do prosjačkoga štapa. Prije dolazka g. Cudera nije se plaćalo ili takse ili globah pa si može svatko misliti, koliko bijahu iste godine stromašnomu pučanstvu. Ono je moralo raditi za obdnu jer nemože globah ni takse od prlješnjih godina platiti. A da taj postupak g. Cudera nebijae mlo pučanstvu, trebata ni dokuzivati.

Da se razvidi kako je gospodario g. Cuder u Kastvu sa utjeranim novcom od globah, molin da se donešu pred ovaj visoki sud apli o pronevjerenju g. Cudera na štetu obdne. Isti su neobhodno potrebiti osobito svjedočanstva gg. Carlevarisa, Dukića, Luglinja i Predoznana.

Gospod. Cuder izjavlja, da se optre čitanju ili splešan. On se pozivlje na §. 61. obdu. zakon. po kojem da je taksa pravdano i zakonita. Globe da nije on tražio nego junta i namjestništvo. Nikom te izjave povakao se sud u pokrajnu sobu, da odluci o zahijevu branitelja. Iza kratke stanke vrati se sud natrag te izjavi predsjednik, da se nemože uvažiti zahijev obrambe jer u smislu §. 232 k. p. manjka privola objih stranakah.

Branitelj: Tad predlažem, da se pozovu spomenuti svjedoci na ovu glavnu razpravu jer su neobhodno potrebiti za dokaz nekotjih činjenicah. Posle kratkog dogovora došlo se do sporazumka, a predsjednik dozvoli branitelju, da stavi g. Cuderu sledeća pitanja:

1. Je li istina, da ste vi uzeli predjudim od g. Dukića u iznosu od 60 for. te da ste se odaljili iz Kastva nepovrativ rečenoj svotu?

G. Cuder: Uzeo sam predjudim kao što to uzimlju i drugi činovnici, nu znam, da od g. Dukića, pošten kako jest, nije mogao ništa proti meni svjedočiti.

2. Je li istina, da ste vi ostali dužni g. Carlevarisu u Kastvu preko 100 for. i ca to niste platili kad ste otišli iz Kastva?

G. Cuder: Ja sam imao sa g. Carlevarisom uvijek otvoreno conto-corrente. Ja sam pladao g. Carlevarisa svaka dva ili tri mjeseca i ničem od sam mu stigod dužan.

Branitelj: Ipak g. Carlevaris vas duži i u to ime proti vam svjedoči.

3) Je li istina, da ste si vi prisvojili 239 for. od sumskih globah i da tu svotu niste obdini povratili?

G. Cuder: Kad sam bio odpušten od službe, nisam znao komu da taj novac predam te sam ju morao pridržati i kasnije sam ju vratio.

Branitelj: Da, predao ste ju kad bijaše proti vam povedena iztraga radi pronevjerenja. Da ste znali komu novac od globah izručiti jamči nam g. Siazig, koji vas je opetovano pozivao, da novac izručite.

Tim bijaahu izerpjeni dokazi obrambe se za tim povukli sudel u drugu sobu da sastave pitanja porotnikom.

Povrativ se nakom kratke stanke pročita predsjednik sledeća pitanja porotnikom:

I. Glavno: Je li tuženik M. Mandić kriv što je objudano kao odgovorni urednik časopisa »Naš. Sloje« u broju 26. junija 1883. u »naš. listu« u »Manku« istarski sabor, gdje se nalazi izraz: »zloglasni program zloglasnoga Cudera, što znači u talijanskom jeziku: »il famigerato programma di Cuder di mala fama« a da nonovajda izvjestih činjenicah i da li je tim nauio Cuderu vlastitost i pospranih namistiti?

II. Z. sluđnji da bude prvo pitanje potvrđeno: Je li M. Mandić dokazao istinitost izrazah označenih u prvom pitanju? Ouje stranke se zadovoljavaju sa tim pitanjima.

G. Cuder dobiv riec, poče tumaditi i razglubiti izraz »zloglasni« nastavi gov. u dva diela naziv »zlog« (častivo ili male) i »glas« (fama). Nastavja da naziv »zloglasni« nedokazuje čovjeku poštenje, kojemu je čast i dobar glas najveđa svetlinja na svietu. Njemu da to nanaša voliku štetu i u privatnom životu, jer da traže tim njegovim protivnicima, da ga izagnaju; traže da izgubi ugled, vlastitost vrlo potrebitu čovjeku stromašnomu, čovjeku koji si radom zakužuje svakodnji kruh. On predlaže atoga i molj gg. porotnike, da pročlase Mandića krivim, kao što je već naveleno u obuzbi.

Branitelj g. dr. Martinčić reče, da su se mogli već iz teka razprave sami gg. porotnici osvjedočiti, da je kriv g. Cuder ni pošto g. Mandić te, da ako se ima ko kazniti to je Cuder, koji navajuje u obuzbi na Mandića uvredljivim izraz. Svi dokuzi, sve navale na Mandića nevojuju ni najmanje za g. Cudera, jer nije ništa navelo što bi moglo škoditi momu branjeniku. Mani se čini — reče branitelj — da je g. Cuder odviše inkriminuo podnito tužbu na g. Mandića niti nermislo dublje što tim poduzimlje. Nu pri tom je ipak morao g. Cuder pomisliti, kako se može na taj način zlornbiti uztrpljivost ove pravdane dvunajstorie porotnicah.

Čudim se kako se usudio muđiti rad svojih hirah gg. porotnike i gg. sudoc. Kako je mogao radi takvih triebah rabiti u svoja svrha najsvetiju instituciju, koju imademo — porotu?

On diel izraz »zloglasni« (famigerato) u dva diela, nu to nermislo bitl jer bi takovo deljenje dovelo do najjudnovatijih rezultatah. (Branitelj navajda nekoliko primjerah talijanskih rieđih, kojimi se postizava najveđe nermisao ako se isto po Cuderovu dieje).

G. Cuder čul se uvredjenim za izraz, kojeg je potpunoma zaslužio. Njoga vriedna naziv »zloglasni«, a nezna, da i kod nas u Trstu navajuje opozelja i njezini česopli na naše slavne i zauvažne mužove, koji su — neka ml to g. Cuder dopusti — svakako slavni i od njega. Ta tako se ne sjeđa koliko su navajivali protivnici na Hermeta, na Cousola i druge, na koje se nabacivalo najogavnijim izraz.

A što da kažemo o velikih državnieh, kano n. pr. o Tauffeu, Gambetti, Gladstonu, Bismarku i drugih, koji čuju i slušaju danonice svakojakih pogrdah? A ipak svi ti glasoviti muževi čitai su i sluđali smješkom na licu sve te uvrede jer nisu imali tako čuđljivo žive kano gosp. Cuder i nisu radi toga nikoga predali sudu kano g. Cuder moga branjenika.

Predpostavljam i sam, da »zloglasnia« neznaci isto što i »pressivisti«, nu mislim, da g. Cuder nije očekivao naziv »pressivisti« od g. Mandića.

Nadalje čini mi se, da je gosp. Cuder čovjek sebičan, čovjek, koji težu za visokim političkim ciljev. Njegova djelatnost je zamahna pa stoga ga razumijem, da se je našao izrazom »zloglasnia« uvredjen. Nu sasvim tim g. Cuder je zaslužio taj naslov.

Znajte gg. porotnici, da je blo g. Cuder poslan u Kastvu, da tamo uredi obdnu, da poboljša stanje obdinarah, da bude od koristi tamošnjemu pučanstvu; da podigne ekonomički onu obdnu, a kad tamo svo kako je shvatio g. Cuder svoje poslanstvo. (Branitelj čita pojedina mjesta iz poznatog Cuderovog pisma te nastavlja): G. Cuder predlaže u svojem pismu, da se razdeli obdnu kastavsku na više podobdneh; da se medju nove obdne bacl kilou nesloge, koja bi jih medju sobom posvadila tako,

da se duh današnje sloge nikad više nepovrati. Pitam Vas gg. porotnici, je li ovo bila mislja g. Cudera, jeli on pošteno mislio i radlo sa onim pučanstvom; je li se tako pohvaljiva i diže dobrostanje makar koje obdne?

G. Cuder predlaže, da se poslje neslogu u obdini Kastav jer da će nesloga izazvati neprekidna razprava i pravda u obdini. Sve to oslabiti će obdnu u toliko, da će ju dovesti do ruba propasti. Propađu materijalnom kanji g. Cuder uništiti i stavenstvo ili hrvatstvo u onoj obdini i drugdje u Istri. Jesu li ovo gg. porotnici poštena sredstva, smije li se pošten čovjek služiti preji ma kojoj uarodnosti ovakvim oruđem? Što bismo mi kazali, da bi nam tako namjeravao naš grad Trst, našu obdnu podieliti u više podobdneh, da tko god kaul počepkati grad u više dielovah ili našu okolou odieliti od grada? Zalesto ml bi se svi oprli takovu poduzeđu, ml bi svi ostro odaudili poduzetnika. Nije li dakle pravo imao gosp. Mandić što se je svleatno opor kad se radilo o glavi njegovom zavičaju, njegovoj domovini? Ja dapače kažem otvoreno, da je premalo kazao g. Cuderu, da se je preblago o njemu izrazilo.

Cuder preporuča nadalje u svojem pismu, kako bi se imala obdina Kastav za 30000 for. zadužiti, kako bi se imao taj novac nepodno uložiti, da obdina čim prije propadne. Zar se gospodo ovako postupaa na pukom, koga valja pomoći, sa obdnom, koju treba urediti i pridignuti? Usljed svega toga g. Cuder je morao biti absolutno »zloglasni« u Kastvu. Onaj puk morao ga krstiti tim nazivom a i kretlo ga. On bijaše tamo zlovdjen od pučanstva a niti zem. odbor nije za nj mario kai ga je onako iznenada od službe riešio.

G. Cuder izlode, da je radio kao privatnu osobu i kao Talijan. Gospodo porotnici!

I ja sam Talijan; i ja pripadam narodnoj talijanskoj stranici, ml mislim, da nermislo nijedan Talijan rabiti ona sredstva, koja preporuča gosp. Cuder. Pogubiti i uništiti drugoga samo da se sabi koristi, to je neuprimeno, nepošteno. Ml svi dužni samo raditi svaki za svojo narod, nu nikad služiti se neđistimi i nepoštenim sredstvi jedan proti drugomu. Svatko mora nastojati, da pomogne svomu kaku najbolje znađe i može nu nermisje se nikad držati načeluh g. Cudera.

Preležao na sama pitanja znadem, da nečete čuđiti ni časa da zanielčete prvo pitanje i to glavno s razloga, što izraz »zloglasni« nije u političkom smislu uvrieda i razloga što je shjelovanje Cudera u Kastvu i njegov program bio zbljia vrlo poguban po onu obdnu, kojoj pripada moj branjenik.

Nakom govora branitelja replicira g. Cuder navajjuć ono, što je već prije tekom razprave napomenuto. Pošto bijaahu obje stranke navele svoje razloge, progovoril predsjednik, izerpiv u kratko i nepristrano teoj diele razprave i navedši sve navode proti i contra, te tim bi razprava zaključena.

Porotnici odijohu u pokrajnu sobu, da se pogovoro i da viedaju o pitanjih, postavljnih njim od suda. Izvan manje od četvrt sata povrate se opet u dvoranu taizjavinjihov prvak, Petar Pazer, da je jedno odgovorila na prvo glavno pitanje jedno glasno ne, a tim bi g. Mandić riešen obuzbe. (Sa galije čuju se glasov: bravo i živio!) Predsjednik pita stranke da li imadu stigod opaziti, g. Cuder poče nešto govoriti o porotnicih nu predsjednik ml odzume odmah riec izjaviv, da se pravocor porote nermisje kritizirati. Zatim protestira branitelj troškove obrambe na 150 for.

Napakom se povukli sudci u pokrajnu sobu, da viedaju o odsudu i vrativši se nakom male stanke, izreče predsjednik odsudu, kojom bi riešen M. Mandić obuzbe a g. Cuder odsudjen na izplatu troškovah, likvidiranih na 60. for. i tim je svršen afan Cuder-Mandić.

DOPISI.

Iz Kastavščine. Znate već, kako je lanjske godine neka lopovska duša zapeljala ovuda narod, da se prodani pod Hrvatsku i da će sada plaćati od svega, pak i od žene s kojim spavaju.

Pametniji ljudi su se tomu smijali, jer je bilo preveć ludo i misliti, da bi više ljudih to verovalo.

Računalo se je, kako su naša tri četiri zastupnika u Poređu odčitali litanije Latinom i svojom besedom pokazali, da u Istri neživu samo Talijani i protumačili, da nam nekoji zemaljski računai neidu pravo, da ml u Poređu plaćamo još uvek desetinu, a da smo ju davno već izplatili; računalo se je, kažem, da je kojigod hito oslabiti moć onih dokuzah, pak je dvim trim napuno ušes, da sit tobože prodani

pod Hrvatsku, a narod je čuo zvonili, al nije znao gde zvonu i tako je mnogi uzeo rog za sveđu.

Ovih zadnjih godinah prilienula su narod plaćila, više put nepravedna. Novi kastatar i mape kod kase bile su pogrešene, da je Bogu plakati. Po njih činili su na vrat na nos gruntovne knjige (ta-velacione).

Petrovo je došlo na Pavla, Pavlovo na Petra; mnogo put jedan plaća za drugoga. Jedan hoće da prodal ili založi, pak najđe da je drugi upisan za gospodara. Šumski zakoni vrše se preveć ostro. Patente se propisuju gde bi se morda moglo i od manje učiniti. Imamo prilikah, da je čovek morao platiti za mnogo godinah davno patentu zato, jer je kad i kad izdubao koje korito, ili izklesao koje grlo za šternu. — Propisi za franke dolazli su; i dolaze tako, da čovek netak nikad, koliko od onoga što plati ide u cesaraku kasi, koliko u Poreč, a koliko za obdnu.

Na primer: Ako je cesarskih franki bilo 20 forintih, na nje je bilo nametka u Poreč 3 f. 70. a za špitala 70 novč., a za ceste 80 novč., a za obdnu najviše 1 foriat 20 novčihah, jer na franke obdina Kastavski ovih zadnjih godinah nije imala više od 10 ili 12 po sto nametka.

Naš čovek hoće svemu znati razlog, a lju-il bez duše su ga zapeljivali, da svi nametki jasu za obdnu kasi.

Ona udri krivili za sve obdnu i nekoga drugoga. A kad je već narod bio dosta nezadovoljan, onda su neki još lopovaki rekli: sad ste prodani pod Hrvatsku, sada te bitl još veđa plaćila.

Nije dakle toliko zameriti puku, koj malo čita, jer je zabavljan svakdajnim poslom. Zalotno je, kad jedan narod pošme pod nogo hitati svoj materielni jezik, ml najkasnije istina će prit nu svietlo.

U vreme toga nezadovoljstva i tih lužnih glasovah zapovedio je kapitanat obdnu kome su na granici liti na medji, da k onim tablam, koje kažu mesta, prilože još neke besede da je ta i ta obdina u Grenceplircu, to jest, da financa ima pravo od svakoga nezadovoljca pitati, da pokuže *šuleto* od one robe, koja mora plaćati carinu.

Takove napise postavila je obdina Volosko, Lovran, Vaprinac, u morao jih je postaviti i glavni kastavski, jer mu se je kniplinat iz Voloskoga grozio globom. Ti napisi jesu: »(po)graničnom kotaru — Im Grenceplircu«.

Skodilo je nekomu u glavu, da proglasi da smo spali pod vojničku granicu, pobunio je narod i pala je prvatabla u župniji Bornaševoj.

Obdina je poslušala savet pametna čovjeka, pak je jednu nedelju za tim proglasila puku u Kastvu, ar. Mateju i Ru-kavcu, da nije letina što se govori o orih tablah, nego da znamoju to i to, kako je istina, i neka se svaki čuva dirati u nje.

Da je viša oblast odmah pozvala onoga čovjeka, ml one lju-le na rad, i da jih je dobro izpovedala, pak makar jim oprostila, samo da podignu tablu od cesarske oblasti postavljenu, stvar bi bila prilčno mirno prošla.

All toga se nije učinilo, pak su naši multivode mislili da jim je sve dozvoljeno. Dne 21. febrara bila je obdinska sednica, u kojoj su protumačeni i predloženi obdinski računai. Došlo je na sednicu i komisar političke oblasti iz Voloskoga. Košlar je 300—400 ljudi. Sednica je prošla u najboljem redu i završena. Onda je komisar hito ređi dve tri rieči i nastala je na to buja, koja se onda opisati. Posledica je bila, da je onde svrgnuta tabla, a kasnije za njom druge.

Što će doći za tim to više nije naša briga, to ima paziti državna oblast.

Mogu vas osigurati samo o tom, da su najjudniji rodoljubi te komedije sili, pak su već učinili što je potrebno, da pride na svietlo, koji su prvi pobunili jedan miran i delavan puk prvi samomu sebi i proti orim, koji nastoje njegovo duhovno i telesno dobro.

A Vi, častni uredniče, opomente puk, neka ne gramotli svojego do sada posve čestoga imena i neka se čuva onih, koji ga nagovaraju na dela, koja sami nete učiniti, jer znaju kamo bi došli.

To Vam je sve istinito psato.

* Urednik našeg lista priznao je isto god. 1881 pred zem. sudom u Pragu, gdje bijaše već tada pod iztragom radi Cuderovog pisma. Op. Ured.